

Yrd. Doç. Dr.
Vesile Ömürbek

Arş. Gör.
Ozan Özdemir

TFRS 8 Faaliyet Bölümleri Standardı Çerçevesinde Coğrafi Bölümlere Göre Finansal Raporlama: İMKB-100 Şirketlerinde Uygulanma Düzeyi

Yrd. Doç. Dr. Vesile ÖMÜRBEK
Arş. Gör. Ozan ÖZDEMİR
Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF

Özet

Küreselleşmenin bir sonucu olarak, bir taraftan çokuluslu işletme sayısı hızlı artarken, diğer taraftan bu işletmelerin faaliyette bulunduğu ülke sayısı da artmaktadır. Bu nedenle finansal raporlamada açık, ayrıntılı, yeterli düzeyde, karşılaştırılabilir nitelikte ve zamanında bilgi sunma ihtiyacından dolayı bölümlere göre raporlama ve coğrafi bölümlere önemi de artmaktadır. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu ile paralel biçimde, Türkiye Muhasebe Standartları kurulu tarafından yayımlanan TFRS 8 Faaliyet Bölümleri standardı bölümlere göre finansal raporlamada konusunda güncel bir çerçeve oluşturmaktadır. Bu standart coğrafi bölümlere göre açıklama yapılmasının esaslarını da içermektedir.

Bu çalışmamızda İMKB 100'de yer alan işletmelerin finansal tablolarında bölümsel raporlama uygulama düzeyleri ve özellikle de coğrafi bölümlere yapıp yapmadıkları, işletmelerin piyasa değerleri ve ödenmiş sermaye seviyelerine göre ayrıntılı biçimde araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bölümsel raporlama, coğrafi bölümlere göre açıklamalar, TFRS 8 faaliyet bölümleri.

Jel Sınıflaması: M41, K29, D53.

Abstract (Financial Reporting as to Geographic Segmentation in terms of TFRS 8 Operating Segments: Level of Practice at ISE 100 Firms)

As a result of the process of globalization, the number of multinational enterprises has risen on the one hand and the number of the countries they have been in touch has enlarged on the other. Because of the need to provide, clear, detailed, adequate level, comparable and timely information, in financial reporting the importance of operating segments and geographic segment information continues to increase. TFRS 8 Operating Segments issued by Turkish Accounting Standards Board parallelly International Accounting Standards Board, have a current(actual) frame about segment financial reporting. This standard also have principles of geographic segment disclosures.

In this paper, we investigated that financial statements practises of operating segments and especially geographic segmentation in financial statements of ISE 100 firms, depending on those firms market values and size of paid-in capitals.

Key Words: Segment reporting, geographic segments disclosures, TFRS 8 operating segments.

Jel Classification: M41, K29, D53.

Giriş

Finansal tablolar, işletmelerin finansal durumunun ve finansal performansının biçimlendirilerek sunumudur. Genel amaçlı finansal tabloların amacı; geniş bir kullanıcı kitlesinin ekonomik kararlar almalarına yardımcı olan işletmelerin finansal durumu, finansal performansı ve nakit akışları hakkında bilgi sağlamaktır.¹

Günümüzde çokuluslu işletmelerin sayısının artması, Avrupa Birliği, Gümrük ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT – DTÖ), Kuzey Amerika Ülkeleri Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA) gibi örgütlerin gelişmesi finansal rapor kullanıcısı ile finansal raporu ele alınan işletmelerin farklı ülkelerde bulunduğu, uluslararası finansal raporlamayı yaygın hale getirmiştir.² Ülkemizde ulusal standartlaşma yönünde genelde devlet öncülüğünde pek çok adım atılmıştır. Son yıllarda ise Türkiye Muhasebe Standartları yasal zeminde oluşturularak uluslararası standartlaşma yönünde önemli bir adım atılmıştır. 2005 yılı başından itibaren bankalar ve halka açık şirketler finansal tablolarını uluslararası finansal raporlama standartlarına uyumlu olarak düzenlenmektedir. Türk Ticaret Yasası'nda yapılacak değişikliklerle halka açık olsun olmasın ülkedeki tüm işletmelere muhasebe ve finansal raporlama konularında Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu(TMSK) tarafından yayımlanan UMS/UFRS'yle uyumlu TMS/TFRS'ye uymaları zorunluluğu getirilmektedir.³

Finansal raporlamada süreç içerisinde elde edilen, işlenen ve çeşitli süzgeçlerden geçirilen veriler anlamlı bir sonuca dönüştürülmekte ve tabloleştirilmektedir. Ancak çoğu işletme büyüme ve faaliyet risklerini azaltmak amacına ulaşmak için birçok bölgede ve birçok faaliyet alanında faaliyet göstermektedirler. Finansal ra-

porlama süreci içerisinde sistemin bölümsel raporlamaya ilişkin tasarlanması bilgi kullanıcılarının ihtiyacı olan bilgiyi sağlamalarına yarayacaktır.

1. Bölümsel Raporlama

Dünya daha hızlı iletişim teknolojilerinin, taşıt sistemlerinin ve finansal akımların etkisiyle hızla küçülmektedir. Küresel şirketler planlamalarını dünya çapında yapmakta, operasyonlarını dünya çapında yürütmekte ve faaliyetlerini dünya çapında koordine etmektedirler. Şirketlerin, dünya çapında faaliyette bulunmaları diğer bir ifade ile dış ülkelere girmeleri ve yabancı pazarlarda rekabet etmeleri durumunda, sınırların değişmesi, istikrarsız hükümetler, yabancı para ile işlem güçlükleri, vergilendirme farklılıkları, teknolojik korsanlık ve benzeri nedenlerden dolayı farklı risklerle yüzyüze gelmesine neden olmaktadır.⁴

Dış pazarlarda faaliyet gösteren işletmelerin karşılaştıkları rakiplerin üstesinden gelebilmesi için, stratejik işletme yönetimi ve dolayısıyla stratejik yönetim muhasebesi ihtiyacı gündeme gelmektedir. İşletme faaliyetlerinin bölge temeline göre gruplandırılması; özellikle coğrafi açıdan çok geniş ve değişik alanlara dağılmış olan işletmelerde, belirli bölgelerdeki faaliyetlerin sorumluluğunun, o bölgenin yöneticisine verilmesi temeline dayanmaktadır. Bu organizasyon yapısı iletişimi, karar vermeyi hızlandırması ve değişik coğrafi bölgelerin özelliklerine cevap vermeyi kolaylaştırması bakımından pek çok büyük işletme tarafından uygulanmaktadır.⁵

Uluslararası arenada meydana gelen politik, yasal ve ekonomik olaylar sadece meydana geldiği ülkede etkili olmamaktadır. Tüm dünya ülkeleri ve buralarda faaliyet gösteren işletmeler, doğrudan ve dolaylı olarak bu olaylardan etkilenmektedir. Olumlu veya olumsuz tüm olaylar, ülkeler ve iş dünyasında faaliyet gösteren

¹ Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, **Türkiye Muhasebe Standardı 1 (TMS 1) – Finansal Tabloların Sunuluşu**, md. 7.

² SCHROEDER, Richard G., CLARK, Myrtle W., CATHEY, Jack M., **Financial Accounting Theory and Analysis**, John Wiley & Sons, 8th Edition, 2005, s.70.

³ SEVIĞ, Veysi, http://www.tmsk.org.tr/basin/basin_060501.html (Erişim Tarihi: 15.02.2008)

⁴ KOTLER, Philip, Çev: Nejat MUALLİMOĞLU, **Pazarlama Yönetimi**, Betaş Yayınları, Baskı 10, USA, 2000, s.366.

⁵ KOÇEL, Tamer, **İşletme Yöneticiliği**, Beta Yayınları, Genişletilmiş 9. Baskı, İstanbul, 2003, s.208.

işletmeler için fırsatlar ve tehditler yaratmaktadır. Türkiye örneğinden bakılırsa bile son on yıl içinde meydana gelen başlıca olaylar incelendiğinde Türkî Cumhuriyetlerin bağımsızlıklarına kavuşmaları ülkemiz açısından ticari fırsatlar ortaya çıkarırken, Irak Savaşı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ve Irak'a uygulanan ambargo ve Çin'in uluslararası pazarlara açılarak düşük fiyatlı ürünleri tüketiciye sunması ticari faaliyetleri olumsuz etkileyen tehditler olarak ortaya çıkmıştır.⁶

Son yıllarda karmaşıklaşan işletme yapıları ve işletmelerin gruplaşmasındaki artış işletmelerin bütün faaliyetleri hakkında bilgi üretmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır.

2. Coğrafi Bölümlere İlişkin Finansal Raporlama

İşletme hakkında karar verecek olan gerek yöneticilerin gerekse dış karar vericilerin, işletmenin farklı faaliyet konularında ve farklı coğrafi bölgelerde gerçekleştirdikleri faaliyet sonuçlarına ilişkin bilgilere ihtiyaçları bulunmaktadır. İşletmenin varsa farklı coğrafi bölümlerdeki faaliyetlerine ilişkin bilgilerin önce coğrafi bölümlere göre sonra konsolide olarak tablolara yansıtılması gerekmektedir.

2.1. Coğrafi Bölümlere İlişkin Finansal Bilgiye İhtiyaç

TMS 14 nolu standarda göre "coğrafi bölüm, işletmenin, belirli bir ekonomik çevrede ürün veya hizmet sunumu faaliyeti içinde bulunan ve başka bir ekonomik çevre içerisinde faaliyet gösteren bölümlerden farklı risk ve getiri özelliklerine sahip ayırt edilebilir bölüm" şeklinde tanımlanmıştır. Bölüm ayrımı yapılırken, ilgili birimin geçmiş performansının değerlendirilmesi ve gelecekte yapılacak kaynak tahsisine yönelik karar verilebilmesini doğru biçimde sağlayabilmek için, işletmenin yönetim kuruluna ve icra kurulu başkanına raporlanan bilgilerde esas alınan örgütsel birimler ile aynı şekilde bi-

rim ayrımının yapılması esas alınması gerekmektedir.⁷

Yurt dışı ve/veya yurt içindeki değişik faaliyet alanları, işletmelere farklı iş imkanları sunmaktadır ve bunun sonucunda risk, karlılık, büyüme fırsatları işletmenin merkezinden önemli ölçüde farklılık gösterebilir.⁸ İşletmelerin farklı bölgelerdeki performansların ayrı ayrı değerlendirilebilmesi, büyüme oranları ve karlılık verilerinin ayrı raporlanması karar vericiler için gereklidir. En önemli karar verici konumunda bulunan işletme yöneticilerinin nezaret edeceği, işletmenin çeşitli yönetim kademeleri mevcuttur. Organizasyonun her bir sorumluluk merkezi kendine verilen görevi yerine getirirken çeşitli girdiler kullanmaktadırlar. Bir işletmenin bütün sorumluluk merkezleriyle uyumlu bir bütün olarak istenilen şekilde gelişme gösterip göstermediği sürekli biçimde izlenmelidir.⁹

İşletme yönetimi stratejik kararların ön planda olduğu günümüz ekonomik çevresinde, stratejik planlama ve kontrol faaliyetlerinde, yönetsel kontrol süreçlerinde ve iş kontrol süreçlerinde sorumluluk merkezleri hakkında detaylı bilgiye ihtiyaç duymaktadır. Özellikle yönetsel kontrol sisteminin ihtiyaç duyduğu bilgi ortak ölçü birimi olan para ile ifade edilen finansal bilgidir. Yönetim muhasebesi uygulamalarında; bütçeleme, uygulama ve sonuçları kaydetme, raporlama ve analiz aşamalarında sorumluluk merkezleri ayrıntılı olarak ele alınır.¹⁰

Mali tablo analistleri, bölümlere ayrılmış bir işletmenin sadece tümüyle ilgili bilgileri elde ederek geleceğe yönelik beklentileri ve işletme riskini belirleyemeyecekleri için, bölümlere göre raporlanmış mali bilgilere ihtiyaç duymaktadırlar. Bu raporlama, mali tabloları kullananlara

⁷ Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, **Türkiye Muhasebe Standardı 14 (TMS 14) – Bölümlere Göre Raporlama**, md.9, 31.

⁸ International Accounting Standards Committee (IASB), **International Accounting Standards Explained**, Wiley, 2001, s.119.

⁹ GÜR SOY, Cudi T., **Yönetim ve Maliyet Muhasebesi**, Beta Yayınları, 2. Baskı, Yayın No: 917, Eylül 1999, İstanbul, s. 581-583.

¹⁰ GÜR SOY, a.g.e., s.586.

⁶ ÜLGEN, Hayri, MİRZE, Kadri S., **İşletmelerde Stratejik Yönetim**, Literatür Yayınları No:113, 3. Baskı, İstanbul, 2006, s.89.

bölümlere ayrılmış bir işletmenin tümü hakkında daha bilinçli yargılara varabilmeleri için, işletmenin faaliyette bulunduğu değişik bölgelerde, endüstri kollarında geçerli olan büyüme eğilimleri, elde edilen kar tutarı, bölge ve endüstri alanlarının oransal büyüklükleri ile ilgili konularda bilgi sağlamayı amaçlamaktadır.¹¹

Finansal tablolarda sunulan coğrafi bölümlere ilişkin bilginin sağladığı yararlar konusunda önceki yıllarda yapılan çalışmalarda, işletmeye ait önceki yıl bölümlere ilişkin kar toplamı ve açıklanan kurlardaki beklentiler doğrultusunda bölümsel kar tahmini yapma imkanı olduğu ortaya konulmuştur. İşletme karlılığını dolaylı şekilde etkileyen dış birimlerin karları yeniden ölçülürken kur değişimlerinin farklı etkileri bulunmaktadır. Bu bilgiler karar alıcılara, bölgesel ayırımı kaldırarak ve kur değişim etkilerini dikkate alarak daha iyi finansal tahmin yapmalarına yardımcı olmaktadır. Coğrafi faaliyet alanlarında farklı seviyelerdeki (ülke, kıta vs.) güncel bilgiler, işletmeye ait finansal bilgilerin karşılaştırmasına imkan sağlar.¹² Yapılan bir araştırma sonuçlarına göre coğrafi bölümlere göre ayrılarak açıklanmış brüt kar, satışlar gibi bilgiler tahminlerin doğruluğunu arttırmaktadır. Kur oranlarındaki değişimler, enflasyon ve gayri safi milli hasıladaki artış gibi veriler tahminlerde çok yardımcı olmaktadır. Çalışma sonuçlarına göre birleştirilmiş, kıta ve ülke bazında coğrafi temelli işletme bilgilerinin tahmin yaparken diğer faktörlerle kıyaslaması yapılarak coğrafi bilginin çok önemli olduğu sonucu ortaya çıkarılmıştır. Bu nedenle yetkili otoritelerin coğrafi bölümlenmeye göre sunulmuş

finansal raporlamayı teşvik etmeleri tavsiye edilmiştir.¹³

Bölümsel bilgilerin finansal analizlerde hangi amaçla kullanıldığını araştıran çalışmalar sonucunda finansal analistlerin tahmin, ön bilgi edinme ve nakit akış tahminleri için bölümsel raporlamaya ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşılmıştır. Coğrafi bölümlere göre düzenlenen finansal bilgi yabancı ülkeler veya yurtiçindeki değişik bölgelerde farklı iş şartlarının getirdiği risk ve karlılık farklılıklarının analizine imkan sağlar. Bu nedenle farklı risk düzeylerine sahip alanlarda faaliyet gösteren işletmelerin performans sonuçlarını ayrıca raporlamaları gerekmektedir.¹⁴

Yatırım kararı verme sürecinde eğer coğrafi bölümlere göre sunulan bilgi mevcutsa daha rasyonel bir karar vermek mümkün olacaktır. İşletme yönetimine sorumluluk merkezleri biçiminde organize ettiği bölümler arasında karşılaştırma imkanı sağlar. Çokuluslu olmanın bir gereği olarak büyük işletmelerin çıkar grupları işletme hakkında bölümsel bilgileri de içeren detaylı bilgiye ihtiyaç duymaktadır.

Her bölgenin farklı ekonomik yapıda olması, risk düzeylerinin farklı olması bununla birlikte döviz riski ve politik risklerinin farklılık arz etmesi nedenleriyle coğrafi bölümlenme ayırımına gidilmektedir.¹⁵

İşletmenin pazarlama stratejilerinin belirlenmesinde coğrafi farklılıkların dikkate alınması gerekmektedir. Örneğin, her bir pazarın işletmenin anavatanı ile arasındaki fiziki mesafe, her bir pazarın iklim koşulları, ekonomik ve toplumsal istatistikler, coğrafi yoğunlaşma, okuryazarlık

¹¹ SÖNMEZ, Feriştah, **11 No'lu Türkiye Muhasebe Standardı –Finansal Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması (Ums-14 ile Karşılaştırmalı Olarak)**, Yönetim ve Ekonomi Dergisi Celal Bayar Üniversitesi İİBF, Cilt 11, S.1, 2004, Manisa, s. 113-114.

¹² BALAKRISHNAN, Ramji, HARRIS, Trevor S., SEN, Pradyot K., **The Predictive Ability of Geographic Segment Disclosures**, Journal of Accounting Research 28 Autumn 1990, s.320.

¹³ HERRMAN, Don, **The Predictive Ability of Geographic Segment Information at the Country, Continent, and Consolidated Levels**, Journal of International Financial Management and Accounting, 7:1 1996, s. 70-71.

¹⁴ SAĞLAM, Necdet, **Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması (Yorum, Açıklama, Örnekler) – TFRS 8 Faaliyet Bölümlerine İlişkin Türkiye Finansal Raporlama Standardı**, Maliye ve Hukuk Yayınları, Genişletilmiş 2. Baskı, Şubat 2008, s. 1216-1217.

¹⁵ SAĞLAM, a.g.e., s. 1216-1217.

durumu vb. koşullar pazar seçiminde dikkate alınacak kriterlerdir.¹⁶ Bu kriterlerle birlikte işletmenin bölgesel faaliyet sonuçları ve finansal durumları bir arada değerlendirilirse daha rasyonel kararlar alınabilecektir.

2.2. Coğrafi Bölümlere Göre Finansal Raporlama Uygulamaları

Coğrafi bölümlere göre finansal raporlama için yayınlanmış bulunan muhasebe/finansal raporlama standartları güncel mevzuat niteliğindedir. 2005 yılından itibaren ülkemizde halka açık işletmeler mali tablolarını yayınlanan standartlar doğrultusunda hazırlayıp sunmaktadırlar. Coğrafi bölümlere göre finansal raporlama konusunda Uluslararası Muhasebe Standardı - 14 ile uyumlu Türkiye Muhasebe Standardı 14 (Bölümlere Göre Raporlama) yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Ancak Temmuz 2007'de yayımlanan Uluslararası Finansal Raporlama Standardı - 8 ile uyumlu Türkiye Finansal Raporlama Standardı - 8 (Faaliyet Bölümleri) standardı 1 Ocak 2009 tarihinden sonra başlayan hesap dönemlerinde uygulanmak zorundadır. Bu standardın uygulamaya girmesiyle TMS 14 Bölümlere Göre Raporlama Standardı yürürlükten kalkacaktır. Aynı zamanda isteyen işletmelere 31.12.2007 ve 31.12.2008 tarihli finansal tablolarında TFRS 8 standardını uygulama imkanı tanınmıştır.

TMS 14 Bölümlere Göre Raporlama standardının yürürlükten kalkmasıyla birlikte yerine geçecek olan TFRS 8 Faaliyet Bölümleri standardı Uluslararası Muhasebe Standartlarının Amerikan Muhasebe Standartlarına yakınsanması projesinin bir sonucudur.¹⁷

Bu çalışmada en güncel mevzuat olan TFRS 8 standardı çerçevesinde coğrafi bölümlere göre raporlama konusunda yer alan düzenlemelere yer verilecektir. Stan-

dartta öncelikli olarak faaliyet bölümü kavramı tanımlanmıştır. Buna göre faaliyet bölümü; hasılat elde edebildiği ve harcama yapabildiği işletme faaliyetlerinde bulunan, faaliyet sonuçlarının, bölüme tahsis edilecek kaynaklara ilişkin kararların alınması ve bölümün performansının değerlendirilmesi amacıyla işletmenin faaliyetlere ilişkin yönetim kademesi tarafından düzenli olarak gözden geçirildiği ve hakkında ayrı finansal bilgilerin mevcut olduğu bir kısım olarak tanımlanmıştır.¹⁸

Standartta karar alma ile ilgili yetkili mercii için belirli bir yönetici tanımlaması yerine yönetim işlevi tanımlaması yapılmıştır. Örgüt yapısının bir gereği olarak sorumluluklar matris bir yapıda olabilir.

Standartta bölümsel raporlamanın esasları ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Örneğin, uzun vadede benzer performanslar sağlayacağı ölçülen bölümlerin birleştirilme kriterleri ve hangi sayısal alt sınırların geçilmesi durumunda bölümsel raporlamanın gerekli olduğu standartta açıklanmaktadır.

İşletmenin organizasyon yapısı tüm işletmeyi kapsayan bölümsel açıklamaları gerektiriyorsa veya işletmenin tek bir raporlanabilir bölümü mevcutsa işletme standartta belirtilen; ürün veya hizmetlere ilişkin bilgi, coğrafi bölgelere ilişkin bilgi ve büyük müşterilere ilişkin bilgi başlıkları altında gerekli durumlarda açıklama yapmaktadır.

TMS 14 nolu standartta coğrafi bölüm işletmenin, belirli bir ekonomik çevrede ürün veya hizmet sunumu faaliyetinde bulunan ve başka bir ekonomik çevre içerisinde faaliyet gösteren bölümlerden farklı risk ve getiri özelliklerine sahip ayırt edilebilir bölümü olarak tanımlanmıştır. Coğrafi bölümlerin belirlenmesinde, aşağıdaki hususlar dikkate alınmaktadır:¹⁹

a)Ekonomik ve politik koşulların benzerliği,

¹⁶ BRADLEY, Frank, Çev. İçlem Er, **Uluslararası Pazarlama Stratejisi**, Bilim Teknik Yayınevi, 2002, s.161-162.

¹⁷ TMS 14 ve TFRS 8 arasındaki farklılıklar hakkında bilgi için Bkz. ARSOY, Aylin P., **Bölümsel Raporlamada Yeni Bir Uygulama:IFRS 8**, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı 38, Nisan 2008, s.177-185.

¹⁸ Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, **Türkiye Finansal Raporlama Standardı 8 (TFRS 8)- Faaliyet Bölümleri**, md. 5.

¹⁹ TMS 14, **a.g.k.**, md.9.

- b) Farklı coğrafi alanlardaki faaliyetler arası ilişkiler,
- c) Faaliyetlerin yakınlığı,
- d) Belirli bir bölgedeki faaliyetlere özgü riskler,
- e) Döviz kontrolüne ilişkin düzenlemeler,
- f) Temel kur riskleri.

Coğrafi bölgelere ilişkin bilgi kapsamında, gerekli bilginin mevcut olmaması ve bilginin hazırlanmasının aşırı maliyetli olması gibi durumlar dışında, aşağıdaki bilgileri açıklanmaktadır,²⁰

-İşletmenin genel merkezinin bulunduğu ülke ile ilişkilendirilen hasılatlar,

-İşletme hasılatının elde edildiği tüm yabancı ülkelerle toplu olarak ilişkilendirilen, dış müşterilerden elde edilen hasılatlar,

-Finansal araçlar, ertelenmiş vergi varlıkları, işten ayrılma sonrası çalışanlara sağlanan fayda varlıkları,

-İşletmenin genel merkezinin bulunduğu ülkede yer alan ve işletmenin varlıkları elinde tuttuğu tüm yabancı ülkelerde toplamda yer alan sigorta sözleşmelerinden doğan haklar dışındaki duran varlıklar.

Eğer tek bir yabancı ülkedeki varlıklar önemli ise, bu varlıklar ayrı olarak açıklanır.

TMS 14'te yer alan hükümlere göre bölümlere göre raporlamada birincil ve ikincil bölümler tespit edilerek raporlama bu ayrıma göre yapılmaktadır. İşletme çalışma şartlarına bağlı olarak birincil bölümünü coğrafi bölüm, ikincil bölümünü endüstriyel faaliyet alanı olarak belirleyebileceği gibi birincil bölümünü endüstriyel faaliyet alanı, ikincil bölümünü de coğrafi bölümler olarak belirleyebilmektedir. TFRS 8'e göre bölümsel raporlamada sadece bir bölüm türü kullanılabilir. Bölümler işletmenin iç yönetim dizaynına uygun, içsel raporlamadaki esaslara göre belirlenecektir.

TMS 14'te bölüm hasılatı, bölüm giderleri, bölüm faaliyet sonucu, bölüm varlıkları ve bölüm borçları kavramlarına ilişkin sunum esaslari belirtilmiştir. TFRS 8'de

²⁰ TFRS 8, a.g.k., md.33.

bu kavramlar tanımlanmamıştır ancak işletmenin her bir raporlanabilir bölümü için, bölüm kar veya zararını, bölüm varlıklarının ve borçlarının nasıl ölçümlendiğinin açıklanması gerekmektedir.²¹

1998 ve 1999 yıllarına ait İngilizce hazırlanmış finansal tabloların ele alındığı uluslararası bir çalışma sonucunda ancak 210 işletmeye ait raporlar derlenebilmiş ve işletmelerin bölümsel raporlamada hangi bölümlere yer verdikleri incelenmiştir.²²

Tablo 1: Ülkelere Göre Bölümsel Raporlama Yapan İşletmeler ve Coğrafi Bölümlere Yer Vermeleri

Ülke	Coğrafi Bölümlere Yapan İşletmeler	Bölümlere Göre Raporlama Yapan İşletmeler
İsviçre	10	57
Almanya	7	47
Fransa	2	10
Diğer Batı Avrupa	1	25
Doğu Avrupa	0	12
Çin	3	39
Afrika	0	9
Diğer	0	11
Toplam	23	210

Kaynak: STREET, Donna L., NICHOLS Nancy B., LOB and Geographic Segment Disclosures: an Analysis of the Impact of IAS 14 revised, Journal of International Accounting, Auditing & Taxation 11, 2 002, s.96-97.

Tablo 1'den de görüleceği üzere coğrafi bölümlenimin toplam içindeki payı yaklaşık %11dir. Çalışmanın detayları incelendiğinde işletmelerin %56'sı faaliyet bölümlenmesini benimserken geriye kalan %33 ise tek bölümde faaliyet gösterdiği için bölümlenme yapmamıştır.²³

²¹ ÖZTÜRK, Can, **Faaliyet Bölümleri Konulu UFRS 8 Standardı: Eski UMS 14 Bölümlere Göre Raporlama Standardı İle Karşılaştırmalı Bir Çalışma**, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt 10, Sayı 1, Mart 2008, s.187.

²² STREET, Donna L., NICHOLS Nancy B., **LOB and Geographic Segment Disclosures: an Analysis of the Impact of IAS 14 revised**, Journal of International Accounting, Auditing & Taxation 11, 2 002, s.96-97.

²³ STREET ve NICHOLS, a.g.e., s.96-97.

**Tablo 2: İMKB 100 İşletmelerin 2007
Finansal Raporlarında Bölümsel Raporlama Durumu**

Hisse Adı	Endeks	Bölümsel Raporlama	Hisse Adı	Endeks	Bölümsel Raporlama
ADANA ÇİMENTO (A)	XU100	-	ADVANSASA SASA	XU100	-
AK ENERJİ	XU100	-	ANADOLU HAYAT	XU100	-
ANEL TELEKOM	XU100	-	ASELSAN	XU100	-
ATAKULE GMYO	XU100	-	BAGFAŞ	XU100	-
BANVİT	XU100	-	BEKO ELEKTRONİK	XU100	X
BOSSA	XU100	-	BOYNER MAĞAZA.	XU100	X
COCA COLA İÇECEK	XU100	X	ÇELEBİ	XU100	X
ÇİMSA	XU100	-	DOĞAN GAZETECİLİK	XU100	-
DOĞUŞ GE GMYO	XU100	-	DYO BOYA	XU100	-
ECZACIBAŞI YAPI	XU100	X	ECZACIBAŞI YATIRIM	XU100	-
EGE SERAMİK	XU100	-	ENKA İNŞAAT	XU100	X
FİNANSBANK	XU100	X	GOLDAS KUYUMC.	XU100	-
İŞ FİN.KİR.	XU100	X	İŞ Y. MEN. DEĞ.	XU100	-
İŞIKLAR AMBALAJ	XU100	X	İZMİR DEMİR ÇELİK	XU100	-
KARTONSAN	XU100	-	MARMARİS MARTI	XU100	X
MENDERES TEKSTİL	XU100	-	NET TURİZM	XU100	-
NETAŞ TELEKOM.	XU100	-	OTOKAR	XU100	-
PARK ELEK. MADENCİLİK	XU100	-	PINAR ET VE UN	XU100	-
PINAR SÜT	XU100	-	SARKUYSAN	XU100	-
T.DEMİR DÖKÜM	XU100	X	T.EKONOMİ BANK.	XU100	X
TAT KONSERVE	XU100	X	TEK-ART TURİZM	XU100	-
TEKSTİLBANK	XU100	X	TİRE KUTSAN	XU100	-
TURÇAS PETROL	XU100	-	TÜRK TRAKTÖR	XU100	-
UZEL MAKİNA	XU100	X	YAPI KREDİ SİGORTA	XU100	-
YAZICILAR HOLDİNG	XU100	X	ZORLU ENERJİ	XU100	X
AKÇANSA	XU050	-	AKSA	XU050	X
ALARKO HOLDİNG	XU050	X	ANADOLU EFES	XU050	X
ANADOLU SİGORTA	XU050	-	DOĞUŞ OTOMOTİV	XU050	-
FORD OTOSAN	XU050	-	FORTIS BANK	XU050	X
GLOBAL YAT. HOLDİNG	XU050	X	GSD HOLDİNG	XU050	X
İHLAS HOLDİNG	XU050	X	KARSAN OTOMOTİV	XU050	X
KOZA DAVETİYE	XU050	X	NET HOLDİNG	XU050	X
REYSAŞ LOJİSTİK	XU050	X	SELÇUK ECZA DEPOSU	XU050	-
TOFAŞ OTO. FAB.	XU050	-	TRAKYA CAM	XU050	-
VESTEL	XU050	X	VESTEL BEYAZ EŞYA	XU050	X
AKBANK	XU030	X	AKSİGORTA	XU030	-
ARÇELİK	XU030	X	ASYA KATILIM BANK.	XU030	X
AYGAZ	XU030	X	DOĞAN HOLDİNG	XU030	X
DOĞAN YAYIN HOL.	XU030	X	ECZACIBAŞI İLAÇ	XU030	X
EREĞLİ DEMİR ÇELİK	XU030	-	GARANTİ BANKASI	XU030	X
HÜRRİYET GZT.	XU030	X	İŞ BANKASI (C)	XU030	X
İŞ GMYO	XU030	-	KARDEMİR (D)	XU030	-
KOÇ HOLDİNG	XU030	X	MİGROS	XU030	X
PETKİM	XU030	-	PETROL OFİSİ	XU030	X
SABANCI HOLDİNG	XU030	X	ŞEKERBANK	XU030	X
ŞİŞE CAM	XU030	X	TAV HAVALİMANLARI	XU030	X
T. HALK BANKASI	XU030	X	T.S.K.B.	XU030	X
TURKCELL	XU030	X	TÜPRAŞ	XU030	X
TÜRK HAVA YOLLARI	XU030	X	ÜLKER BİSKÜVİ	XU030	-
VAKIFLAR BANKASI	XU030	X	YAPI VE KREDİ BANK.	XU030	X

Not: (-) Bölümsel raporlama yapılmadığı, (X) Bölümsel raporlama yapıldığı anlamını taşımaktadır.

3. İMKB 100 Endeksinde Yer Alan İşletmelerin Finansal Tablolarında Bölümsel Raporlama ve Coğrafi Bölümlenme Bilgilerine Yer Vermelerinin Araştırılması

İşletmeler, gerçekleştirdiği faaliyetler ile faaliyette bulunduğu ekonomik ortamın niteliğini ve finansal etkilerini, finansal tablo kullanıcılarının değerlemelerini mümkün kılan bilgileri açıklar.²⁴ Bu bağlamda araştırmanın amacı, İMKB 100 endeksinde yer alan işletmelerin faaliyetlerine ilişkin bilgi sunan finansal tablolarında bölümsel raporlama ve coğrafi bölümlenme bilgisinin yer alma düzeylerinin tespit edilmesidir. Ayrıca finansal tablolarında bölümsel raporlamaya yer veren işletmelerin ve coğrafi bölümlenmeye göre bilgi sunan işletmelerin; ödenmiş sermaye ve piyasa değerleri ile ilişki düzeyleri araştırılmıştır.

Çalışma kapsamında; faaliyetlerini küçük işletmelere nazaran göreceli olarak ulusal ve uluslararası alanlarda sürdüren, kurumsallaşma süreçlerini daha hızlı tamamlayan ve finansal raporlamada uluslararası standartlara uyumlu biçimde raporlama yapan işletmeler araştırma evrenini oluşturmaktadır. Halka açık işletmelerin hisse senetlerinin işlem gördüğü İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB)'nda endeksin oluşumunda etkili olan ve piyasa değeri ile işlem hacmi sıralamasına göre dönemsel değerlendirme sonucu belirlenen İMKB 100 Endeksindeki işletmeler çalışma kapsamına alınmıştır.

Çalışma kapsamında; 01.10.2007 tarihinde güncellenmiş olan listeye göre 2007 yılsonunda İMKB 100 kapsamında yer alan işletmelerin²⁵; 31.12.2007 itibarıyla hazırlanmış finansal tablo ve dipnotları incelenmiştir. Tablo 2'de İMKB 100 işletmeleri ve finansal tablo setlerinde bölümsel raporlamaya yer verip vermedikleri liste halinde yer almaktadır.

100 işletmeden 54'ü finansal tablolar setinin dipnotlarında bölümlere göre raporlama yapmıştır. İşletmelerin organi-

zasyon yapısının gereği olarak ve risk düzeylerinin endüstriyel ürün veya coğrafi alanlar bakımından önemli farklılıklar arz etmesi sebebiyle bölümsel raporlamaya yer verdikleri görülmüştür. Bölümsel raporlama bilgilerini açıklamayan işletmeler faaliyetlerini tek ana endüstri grubunda gerçekleştirmekte veya faaliyet alanları önemli ölçüde tek bir coğrafi alanla sınırlıdır.

Tablo 3'te finansal tablolarında bölümsel raporlamaya yer veren işletmelerin coğrafi bölümlere göre raporlama durumu yer almaktadır.

Bölümsel raporlama yapan 54 işletmenin finansal raporları detaylı incelendiğinde 30 işletmenin coğrafi bölümlenme esasına göre finansal bilgileri sundukları görülmüştür. Böylece İMKB 100 endeksinde yer alan işletmelerinin 30'unun coğrafi bölümlenme esasına göre finansal bilgileri sunduklarını söylemek mümkündür. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ile Türkiye Bankalar Birliğine sunulacak olan finansal tablolar seti formatında, coğrafi ayırımın bulunması sebebiyle bankaların tümü bölümsel raporlama ve coğrafi bölümlenme bilgisine yer vermektedirler. Bölümsel raporlama yapan 54 işletme baz alındığında yaklaşık %56 oranında işletmelerin coğrafi bölümler bazında bilgileri finansal tablo kullanıcılarına sundukları ortaya çıkmıştır.

Coğrafi bölümlere göre raporlama yapan işletmelerin sundukları bilgiler incelendiğinde coğrafi ayırım yapılırken; ülkeler (Türkiye, Rusya, İngiltere, Çin, İran, Macaristan, Kazakistan, Bulgaristan, Ukrayna, K.K.T.C. örneğinde olduğu gibi) ve kıtalar (Avrupa, Asya örneğinde olduğu gibi) baz alınmıştır. Bu ayırma göre işletmeler önemli olarak ele aldıkları finansal bilgileri sunmuşlardır. Bu bilgiler arasında satış gelirleri, bölüm varlıkları, bölüm yükümlülükleri, yatırım harcamaları, sabit kıymet alımları, amortismanlar vb. finansal bilgiler yer almaktadır.

²⁴ TFRS 8, a.g.k., md.20.

²⁵http://www.imkb.gov.tr/endeksler/endeks_sirketler.htm (Erişim Tarihi: 22.04.2008)

**Tablo 3: Bölümsel Raporlama Yapan
İMKB 100 İşletmelerinin Coğrafi Bölümleme Durumu**

Hisse Adı	Endeks	Coğrafi Bilgi Raporlama	Hisse Adı	Endeks	Coğrafi Bilgi Raporlama
BEKO ELEKTRONİK	XU100	X	BOYNER MAĞAZACILIK	XU100	-
COCA COLA İÇECEK	XU100	X	ÇELEBİ	XU100	X
ECZACIBAŞI YAPI	XU100	X	ENKA İNŞAAT	XU100	X
FİNANSBANK	XU100	X	İŞ FİN.KİR.	XU100	-
İŞIKLAR AMBALAJ	XU100	-	MARMARİS MARTI	XU100	-
T.DEMİR DÖKÜM	XU100	X	T.EKONOMİ BANK.	XU100	X
TAT KONSERVE	XU100	-	TEKSTİLBANK	XU100	X
UZEL MAKİNA	XU100	-	YAZICILAR HOLDING	XU100	-
ZORLU ENERJİ	XU100	X	AKSA	XU050	-
ALARKO HOLDİNG	XU050	-	ANADOLU EFES	XU050	X
FORTIS BANK	XU050	X	GLOBAL YAT. HOLDİNG	XU050	-
GSD HOLDİNG	XU050	-	İHLAS HOLDİNG	XU050	-
KARSAN OTOMOTİV	XU050	X	KOZA DAVETİYE	XU050	-
NET HOLDİNG	XU050	-	REYSAŞ LOJİSTİK*	XU050	-
VESTEL	XU050	X	VESTEL BEYAZ EŞYA	XU050	X
AKBANK	XU030	X	ARÇELİK	XU030	X
ASYA KATILIM BANKASI	XU030	X	AYGAZ	XU030	-
DOĞAN HOLDİNG	XU030	-	DOĞAN YAYIN HOL.	XU030	X
ECZACIBAŞI İLAÇ	XU030	-	GARANTİ BANKASI	XU030	X
HÜRRIYET GZT.	XU030	X	İŞ BANKASI (C)	XU030	X
KOÇ HOLDİNG	XU030	-	MIGROS	XU030	X
PETROL OFİSİ	XU030	-	SABANCI HOLDİNG	XU030	-
ŞEKERBANK	XU030	X	ŞİŞE CAM	XU030	X
TAV HAVALIMANLARI	XU030	-	T. HALK BANKASI	XU030	X
T.S.K.B.	XU030	X	TURKCELL	XU030	X
TÜPRAŞ	XU030	-	TÜRK HAVA YOLLARI	XU030	-
VAKIFLAR BANKASI	XU030	X	YAPI VE KREDİ BANK	XU030	X

Not: (-) Coğrafi bölümleme yapılmadığı, (X) Coğrafi bölümleme yapıldığı anlamını taşımaktadır.

Tablo 4: İMKB 100'de Yer Alan İşletmelerin Bölümsel Raporlama ve Coğrafi Bölümleme Yapan İşletmelerin Dağılımı

	Bölümsel Raporlama					Coğrafi Bölümleme				
	Var	%	Yok	%	Toplam	Var	%	Yok	%	Toplam
İMKB30	24	80	6	20	30	15	50	15	50	30
İMKB50	37	74	13	26	50	20	40	30	60	50
İMKB100	54	54	46	46	100	30	30	70	70	100

* Bölümlere göre raporlama dipnotunda işletmenin faaliyet alanları faaliyet konuları belirtilmiş ancak rakamsal bilgilere yer verilmemiştir.

Tablo 4’de görüldüğü gibi İMKB 100’de yer alan işletmelerin %54’ü bölümsel raporlama yaparken coğrafi bölümlere ayırımı yapan işletme %30’dur. Bunun yanı sıra İMKB 30’da yer alan işletmelerde %80 bölümsel raporlama yaparken bu işletmelerin %50’si coğrafi bölümlere de yapmaktadır. Bu durumda İMKB 30’daki işletmeler daha ayrıntılı bilgi sunmaktadırlar. Bu işletmeler gerçeği yansıtan, sağlıklı ve kaliteli finansal raporlar düzenlemeleri ile sermaye piyasalarının daha sağlıklı işlenmesini ve yatırımcının karar almasına yardımcı olacak bilgi akışını sağlamaktadır. Bu bağlamda araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibi oluşturularak analiz edilmiştir.

H_{A1}: İMKB 100’de yer alan işletmelerin ödenmiş sermayeleri ile finansal tablolarında

bölümsel raporlama bilgisi sunması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{A2}: İMKB 100’de yer alan işletmelerin piyasa değerleri ile finansal tablolarında bölümsel raporlama bilgisi sunması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{A3}: İMKB 100’de yer alan işletmelerin ödenmiş sermayeleri ile finansal tablolarında coğrafi bölümlere göre bilgi sunmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{A4}: İMKB 100’de yer alan işletmelerin piyasa değerleri ile finansal tablolarında coğrafi bölümlere göre bilgi sunması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 5: İşletmelerin Ödenmiş Sermayeleri İle Bölümsel Raporlama Arasındaki İlişki Durumu

Ödenmiş Sermaye	Bölümsel Raporlama				Toplam	K ² Testi		Sonuç
	Yok		Var			Sayı	K ² Değeri	
	Sayı	%	Sayı	%				
0-400.000	40	53	35	47	75	11,769	0,008	Kabul
400.001-800.000	5	50	5	50	10			
800.001-1.200.000	1	25	3	75	4			
1.200.000 ve üzeri	0	0	11	100	11			
Toplam	46	46	54	54	100			

Tablo 5’de de görüldüğü gibi hipotezin kabul veya reddini belirlemek için ki-kare testi yapılmıştır. Test sonucunda, tabloda da yer alan p değeri $0,008 < 0,05$ olduğu için **H_{A1}** hipotezi kabul edilmiştir ve İMKB 100 endeksinde yer alan işletmelerin ödenmiş sermayeleri ile finansal tablolarda bölümsel raporlama yapımları arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca frekans dağılımı detaylı incelendiğinde ödenmiş sermayesi 1.200.000 ve üzeri işletmelerin bölümsel raporlama yapımları %100 iken, ödenmiş sermayesi 1.200.000’den az olan işletmelerin bölümsel raporlama yüzdeleri ödenmiş sermaye değerlerindeki azalmayla paralel değişmektedir.

Tablo 6: İşletmelerin Piyasa Değerleri İle Bölümsel Raporlama Arasındaki İlişki Durumu

Piyasa Değeri	Bölümsel Raporlama				Toplam	K ² Testi		Sonuç
	Yok		Var			Sayı	K ² Değeri	
	Sayı	%	Sayı	%				
0-500.000	26	54	22	46	48	14,385	0,002	Kabul
500.001-1.000.000	14	67	7	33	21			
1.000.001-3.000.000	4	27	11	73	15			
3.000.001 ve üzeri	2	13	14	88	16			
Toplam	46	46	54	54	100			

Test sonucunda, Tablo 6'da da yer alan p değeri $0,002 < 0,05$ olduğu için H_{A2} hipotezi kabul edilmiştir ve İMKB 100 endeksinde yer alan işletmelerin piyasa değerleri ile finansal tablolarda bölümsel raporlama yapımları arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Piyasa değeri diğerlerine göre yüksek olan İMKB 100 işletmelerinin bölümsel raporlama ihtiyacı da artmakta ve bölümsel rapor sunmaktadır. Piyasa değeri 500.000'den az olan işletmelerin %46'sı bölümsel raporlama yaparken bu oran piyasa değeri 3.000.001 ve üzeri işletmelerde %88'e yükselmektedir.

Tablo 7: İşletmelerin Ödenmiş Sermayeleri İle Coğrafi Bölümlere Göre Bilgi Sunmaları Arasındaki İlişki Durumu

Ödenmiş Sermaye	Coğrafi Raporlama				Toplam	K ² Testi		Sonuç
	Yok		Var			K ² Değeri	p	
	Sayı	%	Sayı	%				
0-400.000	59	79	16	21	75	16,102	0,001	Kabul
400.001-800.000	7	70	3	30	10			
800.001-1.200.000	1	25	3	75	4			
1.200.000 ve üzeri	3	27	8	73	11			
Toplam	70	70	30	30	100			

Analiz sonuçlarına göre istatistiki bakımdan anlamlı sonuçlar elde edilmiş ve H_{A3} nolu hipotezimiz kabul edilmiştir. Sonuçları İMKB 100 işletmelerinin ödenmiş sermayeleri ve coğrafi bilgi sunmaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır şeklinde yorumlamak mümkündür. Tablo 7'den görüleceği üzere sermaye düzeyi diğer işletmelere göre yüksek olan işletmelerin coğrafi bilgi sunma oranları artmaktadır.

Tablo 8: İşletmelerin Piyasa Değerleri İle Coğrafi Bölümlere Göre Bilgi Sunmaları Arasındaki İlişki Durumu

Piyasa Değeri	Coğrafi Raporlama				Toplam	K ² Testi		Sonuç
	Yok		Var			K ² Değeri	p	
	Sayı	%	Sayı	%				
0-500.000	39	81	9	19	48	18,787	0,000	Kabul
500.001-1.000.000	18	86	3	14	21			
1.000.001-3.000.000	8	53	7	47	15			
3.000.001 ve üzeri	5	31	11	69	16			
Toplam	70	70	30	30	100			

Test sonucunda, Tablo 8'de yer alan p değeri $0,000 < 0,05$ olduğu için H_{A4} hipotezi kabul edilmiştir ve İMKB 100 endeksinde yer alan işletmelerin piyasa değerleri ile finansal tablolarda coğrafi bölümlere göre bilgi sunmaları arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Tablo 8 detaylı incelendiğinde piyasa değeri diğerlerine göre düşük olan işletmelerin coğrafi bilgi sunmaları daha az iken piyasa değeri arttığında coğrafi bilgi sunma düzeyinin arttığı görülmektedir.

Sonuç

Mali tablo analistleri, bölümlere ayrılmış bir işletmenin sadece tümüyle ilgili bilgileri elde ederek geleceğe yönelik beklentileri ve işletme riskini belirleyemeyecekleri için, bölümlere göre raporlanmış mali bilgilere ihtiyaç duymaktadırlar. Coğrafi faaliyet alanlarında farklı seviyelerdeki güncel bilgiler işletmeye ait finansal bilgilerin karşılaştırılmasına imkan sağlar. Coğrafi bölümlere göre düzenlenen finansal bilgi yabancı ülkeler de veya yurtiçindeki değişik bölgelerde farklı

iş şartlarının getirdiği risk ve karlılık farklılıklarının analizine imkan sağlar. Bu nedenle çokuluslu işletmelerin finansal tablolarında detaylı bilgiye ihtiyaç artmaktadır. TFRS 8 Faaliyet Bölümleri standardı çerçevesinde coğrafi bölümlere göre raporlama konusunda düzenleme esasları açıklanmaktadır. İşletmenin organizasyon yapısı tüm işletmeyi kapsayan bölümsel raporlamayı gerektiriyorsa veya işletmenin tek bir raporlanabilir bölümü mevcutsa işletme standartta belirtilen; ürün veya hizmetlere ilişkin bilgi, coğrafi bölgelere ilişkin bilgi ve büyük müşterilere ilişkin bilgi başlıkları altında gerekli durumlarda açıklama yapılmalıdır.

İMKB 100 endeksinde yer alan işletmelerin finansal durumlarını ve faaliyet sonuçlarını yansıtan finansal tablolarında bölümsel raporlama ve coğrafi bölümlere bilgisinin yer alma düzeyleri araştırma konusunu oluşturmuştur.

Araştırmada 100 işletmenin 54'ünün finansal tablolar setinin dipnotlarında bölümsel raporlama yaptıkları tespit edilmiştir. Bölümsel raporlama yapan 54 işletmenin finansal raporları incelendiğinde ise 30 işletmenin coğrafi bölümlere esasına göre finansal bilgi sundukları tespit edilmiştir. Coğrafi bölümlere yapan işletmeler, bu ayrıma göre; satış gelirleri, bölüm varlıkları, bölüm yükümlülükleri, yatırım harcamaları, sabit kıymet alımları, amortisman tutarları vb. finansal bilgileri sunmaktadırlar. Ayrıca işletmelerin, bölümsel raporlama bilgisi ile ödenmiş sermayeleri ve piyasa değerleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu K² testi ile de tespit edilmiştir. Benzer biçimde coğrafi bölümlere göre bilgi sunan işletmelerin ödenmiş sermayeleri ve piyasa değerleri ile anlamlı ilişki olduğu K² testi ile tespit edilmiştir.

Küreselleşmenin gereği bilgi ihtiyacı artmaktadır. İşletmelerin bölümlere göre ve coğrafi bölümlere göre bilgi sunma ihtiyacı da işletmelerin ödenmiş sermayesi ve piyasa değeri ile orantılı olarak artmaktadır. Sermayeleri ve piyasa değerleri nispeten fazla olan uluslararası işletmelerin kamuyu aydınlatma amacıyla açık, ayrıntılı, yeterli düzeyde, karşılaştırılabilir

nitelikte ve zamanında olması gereği ile finansal bilgilerini sunmaları gerekmektedir.

Kaynakça

BALAKRISHNAN, Ramji, HARRIS, Trevor S., SEN, Pradyot K., **The Predictive Ability of Geographic Segment Disclosures**, Journal of Accounting Research 28 Autumn 1990.

BRADLEY Frank, Çev. İçlem Er, **Uluslararası Pazarlama Stratejisi**, Bilim Teknik Yayınevi, 2002.

GÜRSOY, Cudi T., **Yönetim ve Maliyet Muhasebesi**, Beta Yayınları, 2. Baskı, Yayın No: 917, İstanbul, Eylül 1999.

HERRMAN, Don, **The Predictive Ability of Geographic Segment Information at the Country, Continent, and Consolidated Levels**, Journal of International Financial Management and Accounting, 7:1 1996.

International Accounting Standards Committee(IASC), **International Accounting Standards Explained**, Wiley, 2001.

KOÇEL, Tamer, **İşletme Yöneticiliği**, Beta Yayınları, Genişletilmiş 9. Baskı, İstanbul, 2003.

KOTLER, Philip, Çev: Nejat MUALLİMOĞLU, **Pazarlama Yönetimi**, Betaş Yayınları, Baskı 10, USA, 2000.

ÖZTÜRK, Can, **Faaliyet Bölümleri Konulu UFRS 8 Standardı: Eski UMS 14 Bölümlere Göre Raporlama Standardı İle Karşılaştırmalı Bir Çalışma**, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt 10, Sayı 1, Mart 2008.

SAGLAM, Necdet, **Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması (Yorum, Açıklama, Örnekler) – TFRS 8 Faaliyet Bölümlerine İlişkin Türkiye Finansal Raporlama Standardı**, Maliye ve Hukuk Yayınları, Genişletilmiş 2. Baskı, Şubat 2008.

SCHROEDER, Richard G., CLARK, Myrtle W. ve CATHEY, Jack M., **Financial Accounting Theory and Analysis**, John Wiley & Sons, 8th Edition, 2005..

SEVİĞ, Veysi, http://www.tmsk.org.tr/basin/basin_060501.html (Erişim Tarihi: 15.02.2008)

SÖNMEZ, Feriştah, **11 No'lu Türkiye Muhasebe Standardı –Finansal Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması (Ums-14 ile Karşılaştırmalı Olarak)**, Yönetim ve Ekonomi Dergisi Celal Bayar Üniversitesi İİBF, Cilt 11, S.1, Manisa, 2004.

STREET, Donna L., NICHOLS Nancy B., **LOB and Geographic Segment Disclosures: an Analysis of the Impact of IAS 14 revised**, Journal of International Accounting, Auditing & Taxation 11, 2002.

ÜLGEN, Hayri, MİRZE Kadri S., **İşletmelerde Stratejik Yönetim**, Literatür Yayınları No:113, 3. Baskı, İstanbul, 2006.

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, **Türkiye Finansal Raporlama Standardı 8 (TFRS 8) – Faaliyet Bölümleri**.

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, **Türkiye Muhasebe Standardı 1(TMS 1) – Finansal Tabloların Sunuluşu**.

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, **Türkiye Muhasebe Standardı 14 (TMS 14) – Bölümlere Göre Raporlama**.

http://www.imkb.gov.tr/endeksler/endeks_sirketler.htm (Erişim Tarihi: 22.04.2008)

Ek: Araştırmaya Dahil Edilen Şirketler ile Ödenmiş Sermaye ve Piyasa Değeri Bilgileri

Ödenmiş sermaye ve piyasa değeri bilgileri İMKB resmi internet sitesinden derlenmiştir. Rakamlar Bin YTL olarak değerlendirilmiştir.

Şirketler	Ödenmiş Sermaye	Piyasa Değeri	Endeks	Şirketler	Ödenmiş Sermaye	Piyasa Değeri	Endeks
ADANA ÇİMENTO (A)	250727,58	508113,83	XU100	ADVANSA SASA	216300,00	84357,00	XU100
AK ENERJİ	65340,00	705672,00	XU100	AKBANK	3000000,00	14880000,00	XU030
AKÇANSA	191447,07	888314,40	XU050	AKSA	110000,00	223300,00	XU050
AKSİGORTA	306000,00	1462680,00	XU030	ALARKO HOLDİNG	203959,07	626041,07	XU050
ANADOLU EFES	450000,00	5175000,00	XU050	ANADOLU HAYAT	175000,00	710000,00	XU100
ANADOLU SİGORTA	275000,00	364000,00	XU050	ANEL TELEKOM	44000,00	99440,00	XU100
ARÇELİK	399960,00	1911808,80	XU030	ASELSAN	29403,00	682149,60	XU100
ASYA KATILIM BANK	300000,00	2430000,00	XU030	ATAKULE GMYO	63000,00	89460,00	XU100
AYGAZ	250695,32	894000,00	XU030	BAGFAŞ	3000,00	519000,00	XU100
BANVİT	80000,40	235201,18	XU100	BEKO ELEKTRO-NİK	174000,00	236640,00	XU100
BOSSA	108000,00	118800,00	XU100	BOYNER MAĞAZA.	92070,00	118770,30	XU100
COCA COLA İÇECEK	254370,78	2772641,52	XU100	ÇELEBİ	13500,00	218700,00	XU100
ÇİMSA	135084,44	645703,63	XU100	DOĞAN GAZETE-CİLİK	100000,00	184000,00	XU100
DOĞAN HOLDİNG	1500000,00	2475000,00	XU030	DOĞAN YAYIN HOL.	618500,00	1039080,00	XU030
DOĞUŞ GE GMYO	93780,00	86277,60	XU100	DOĞUŞ OTOMOTİV	110000,00	374000,00	XU050
DYO BOYA	226027,70	92671,36	XU100	ECZACIBAŞI İLAÇ	182736,00	767491,20	XU030
ECZACIBAŞI YAPI	56250,00	148500,00	XU100	ECZACIBAŞI YATIRIM	55000,00	159500,00	XU100
EGE SERAMİK	52632,00	90000,00	XU100	ENKA İNŞAAT	900000,00	17040000,00	XU100
EREĞLİ DEMİR ÇELİK	844018,50	10856278,13	XU030	FINANSBANK	1400000,00	6440000,00	XU100
FORD OTOSAN	350910,00	3789828,00	XU050	FORTIS BANK	1000000,00	1020000,00	XU050
GARANTİ BANKASI	2100000,00	13860000,00	XU030	GLOBAL YAT. HOLDİN	225000,00	186750,00	XU050
GOLDAS KUYUMC.	80000,00	128000,00	XU100	GSD HOLDİNG	200000,00	270000,00	XU050
HÜRRİYET GZT.	421000,00	690440,00	XU030	İŞIKLAR AMBALAJ	79877,89	44731,62	XU100
IHLAS HOLDİNG	395200,00	233168,00	XU050	İŞ BANKASI	2756585,00	12891576,30	XU030
İŞ FİN.KİR.	139500,00	128340,00	XU100	İŞ GMYO	450000,00	423000,00	XU030
İŞ Y. MEN. DEĞ.	119387,00	189825,33	XU100	İZMİR DEMİR ÇELİK	124500,00	361050,00	XU100
KARDEMİR	550000,00	645510,30	XU030	KARSAN OTOMOTİV	100000,00	169000,00	XU050
KARTONSAN	2837,01	160291,30	XU100	KOÇ HOLDİNG	1745700,00	6825687,00	XU030
KOZA DAVETİYE	64680,00	313051,20	XU050	MARMARİS MARTI	87120,00	59241,60	XU100
MENDERES TEKSTİL	184000,00	64400,00	XU100	MIGROS	178030,00	3631812,00	XU030
NET HOLDİNG	338442,00	206449,62	XU050	NET TURİZM	99784,44	69849,11	XU100
NETAŞ TELEKOM.	6486,48	99243,14	XU100	OTOKAR	24000,00	336000,00	XU100
PARK ELEK. MADENCİ	48000,00	247200,00	XU100	PETKİM	204750,00	1238737,50	XU030
PETROL OFİSİ	492000,00	2695000,00	XU030	PINAR ET VE UN	43335,00	143872,20	XU100
PINAR SÜT	44951,05	214866,02	XU100	REYSAŞ LOJİSTİK	50000,00	250000,00	XU050
SABANCI HOLDİNG	1800000,00	7524000,00	XU030	SARKUYSAN	50000,00	122500,00	XU100
SELÇUK ECZA DEPOSU	517500,00	817650,00	XU050	ŞEKERBANK	400000,00	904000,00	XU030
ŞİŞE CAM	949416,00	1469084,39	XU030	T. HALK BANKASI	1250000,00	8000000,00	XU030
T.DEMİR DÖKÜM	136000,00	410720,00	XU100	T.EKONOMİ BANK.	242187,50	2010156,25	XU100
T.S.K.B.	54000,00	313200,00	XU030	TAT KONSERVE	69726,41	70423,67	XU100
TAV HAVALİMANLARI	755000,00	906000,00	XU030	TEKART TURİZM	300000,00	555000,00	XU100
TEKSTİLBANK	39545,21	316361,71	XU100	TİRE KUTSAN	500000,00	2100000,00	XU100
TOFAŞ ÖTO. FAB.	478181,93	822472,92	XU050	TRAKYA CAM	400000,00	475000,00	XU050
TURÇAS PETROL	105000,00	640500,00	XU100	TURKCELL	2200000,00	18150000,00	XU030
TÜPRAŞ	250419,20	6698713,60	XU030	TÜRK HAVA YOLLARI	175000,00	1041250,00	XU030
TÜRK TRAKTÖR	47000,00	539026,90	XU100	UZEL MAKİNA	100050,00	85842,90	XU100
ÜLKER BİSKÜVİ	241087,00	725220,00	XU030	VAKIFLAR BANKASI	2500000,00	4550000,00	XU030
VESTEL	159099,89	342064,76	XU050	VESTEL BEYAZ EŞYA	190000,00	752400,00	XU050
YAPI KREDİ SİGORTA	80000,00	1360000,00	XU100	YAPI VE KREDİ BANK	3427051,28	9390120,52	XU030
YAZICILAR HOLDİNG	160000,00	1168000,00	XU100	ZORLU ENERJİ	81665,35	465492,50	XU100